

УДК 338.486(045)

САГИРОВА А.С.,

к.е.н., доцент

кафедри туризму Державного вищого навчального закладу
«Приазовський державний технічний університет»

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті підкреслено значний потенціал розвитку туризму в Україні. Розглянуто питання державного регулювання туристичної галузі. Визначено основні проблеми та пріоритетні напрямки розвитку туризму в Україні.

Ключові слова: туризм, державна політика, державне управління, державне регулювання, туристичні послуги.

Сагірова А.С., к.е.н., доцент кафедри туризму Государственного высшего учебного заведения «Приазовский государственный технический университет»

ВЛИЯНИЕ ГОСУДАРСТВА НА РАЗВИТИЕ ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

Аннотация. У статьи подчеркнут значительный потенциал развития туризма в Украине. Рассмотрены вопросы государственного регулирования туристической отрасли. Определены основные проблемы и приоритетные направления развития туризма в Украине.

Ключевые слова: туризм, государственная политика, государственное управление, государственное регулирование, туристические услуги.

Sahirova A.S., Associate Professor, Department of Tourism, Far East National University “Priazovsky State Technical University”

IMPACT OF THE STATE ON THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN UKRAINE

Annotation. The article emphasizes the significant potential of tourism development in Ukraine. The issues of state regulation of the tourism industry are considered. The main problems and priority directions of development of tourism in Ukraine are determined.

Key words: tourism, state policy, state administration, state regulation, tourist services.

Актуальність проблеми. Туристична галузь дуже швидко розвивається в світі. Швидкий розвиток туризму сприяє розширенню економічних, наукових, політичних і культурних зв'язків між державами. Міжнародний туризм давно перестав бути просто соціальним явищем, ставши невід'ємною частиною світової економічної системи. Туризм є найбільш динамічне розвивається галуззю світової економіки. За швидкі темпи зростання і розвитку туризм був визнаний фахівцями економічним феноменом сучасності. Щороку величезна кількість туристів перетинають державні кордони, роблячи цей вид економічної діяльності по-справжньому глобальним.

Так, як свідчать дані Всесвітньої туристської організації ООН (UNWTO, ЮНВТО), кількість міжнародних туристських прибуттів в 2017 році збільшилася на 7% і досягла 1,322 млрд, що є максимальним показником за останні сім років, Європу в минулому році відвідало на 8% більше іноземних туристів, ніж в 2016 році – 671 млн. В Африці показник зріс на 8% – до рекордних 62 млн), в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (АТР) – на 6% (до 324 млн), на Близькому Сході – на 5% (до 58 млн), в Північній і Південній Америці – на 3% (до 207 млн), говориться в повідомленні організації. Кількість міжнародних мандрівників продовжує сильне зростання, і сектор туризму стає все більш важливим фактором економічного розвитку.

Значним потенціалом будь-якої країни для розвитку туризму є багата культура та історія держави. В Україні є поєднання унікальних природних умов, різноманітних рельєфів і природних заповідників. На її території зосереджено більше 30 природних заповідних територій – біосферних і природних заповідників, національних парків. Наша країна має всі передумови для потужного розвитку і виходу на арену світового ринку послуг. Не дивлячись на значний туристичний потенціал Україна, згідно з рейтингом туристичної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму,

займає лише 88 місце з 146, а у 2013 році – 76 місце. А за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) з 57,0 балами 2018 року посіла 83-є місце. Детальніше зі всіма компонентами Індексу конкурентоспроможності для України можна ознайомитись у нижче наведеному таблиці 1. [1]

Аналіз досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі питання розвитку туризму розглядалися у працях таких учених, як Л.Г.Агафонова, С.О. Біла [2], О.П. Беркова, [3], А.М. Виноградська, В.К. Євдокименко, В.С. Кравців, М.П. Крачило, В.І. Мацола, В.К. Федорченко Вивченню питання державного регулювання туристичної діяльності приділяло увагу багато дослідників, зокрема: Бартошук О.В., Давидова О.Г., Кифяк В.Ф., Кравчук І.В., Папирян Г.А., Ткач В.О. та ін.

Таблиця 1

Індекс глобальної конкурентоспроможності для України 2018 р.

ІНДЕКС ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ		2018 рік (140 країн)
(позиції України за всіма компонентами Індексу)		83
1. ІНСТИТУЦІЇ		110
1.01	Організована злочинність	111
1.02	Показники вбивств	99
1.03	Випадки тероризму	131
1.04	Надійність поліцейських служб	97
1.05	Соціальний капітал	107
1.06	Прозорість бюджету	49
1.07	Незалежність судів	117
1.08	Ефективність правової бази	107
1.09	Свобода преси	82
1.10	Рівень державного регулювання	67
1.11	Ефективність правової бази при вирішенні спорів	103
1.12	Індекс електронного урядування	72
1.13	Перспективна орієнтованість влади	115
1.14	Масштаби корупції	109
1.15	Право власності	129
1.16	Захист інтелектуальної власності	114
1.17	Якість управління земельними ресурсами	74
1.18	Стійкість стандартів аудиту та звітності	120
1.19	Врегульованість конфлікту інтересів	95
1.20	Корпоративне управління	56
2. ІНФРАСТРУКТУРА		57
2.01	Індекс дорожньої сітки	51
2.02	Якість доріг	123
2.03	Щільність покриття залізничними шляхами	23
2.04	Ефективність залізничних послуг	37
2.05	Охопленість аеропортами	53
2.06	Ефективність авіасервісу	94
2.07	Індекс обслуговування лінійним судноплаством	43
2.08	Ефективність сервісу у морських портах	77
2.09	Рівень електрифікації	1
2.10	Коефіцієнт втрат при розподілі та передачі електроенергії	67
2.11	Вплив небезпечної питної води	68
2.12	Надійність водопостачання	81

Мета статті. Метою статті є підкреслення необхідності вдосконалення державного регулювання сфери туризму в Україні, що є передумовою оптимізації ефективного використання наявного туристичного потенціалу країни і підвищення її добробуту.

Виклад основного матеріалу. Україна має всі потенційні можливості для розвитку туризму: вдале географічне положення на стику Азії та Європи, значний природний та історичний потенціал, низькі внутрішні ціни, своєрідний колорит і місцева екзотика. Але, на жаль, поки потенціал розвитку туризму в Україні продовжує залишатися в стадії ембріона. І проблема тут не тільки в слабкій інфраструктурі. Як показує досвід інших країн, для розвитку туризму потрібно активну участь держави. Державне регулювання розвитку туристичної галузі є одним з механізмів реалізації політики держави у сфері туризму. Яка передбачала б, створення нормативно-правової бази державного регулювання в сфері туризму, складання цільових програм з розвитку туризму на рівні держави і регіонів, розробку пільгової податкової політики, надання малому і середньому бізнесу сприятливого інвестиційного режиму, стимулюючого приплив коштів в об'єкти туристичної індустрії на території України. Перш за все це стосується готельних і курортно-лікувальних підприємств країни, які можна ефективно розвивати, створюючи нові робочі місця, популяризуючи культурні цінності, багатство флори і фауни, рекреаційний потенціал нашої країни. Туризм чинить значний вплив на економіку України. Розвиток туризму України значно вплине на зайнятність населення, підтримує платіжний баланс, стимулює зростання ВВП. За даними Всесвітньої ради з туризму та подорожей, індустрія туризму України в 2015 р. забезпечила робочими місцями більше 230 тис. людей і створила ВВП у розмірі більше

15,5 млрд. грн. Експерти на період 2014-2021 рр. прогнозують зростання частки ВВП, отриманого від розвитку туризму в Україні, на 6,9% і зростання зайнятості населення в цьому секторі не менше, ніж на 2,5% [4].

Основною проблемою розвитку туристичної галузі в Україні є недієва та нераціональне використання природних ресурсів країни, відсутність чітко розробленої стратегії розвитку індустрії туризму та регулювання. Погано розвинена інфраструктура, система транспортного обслуговування туристів. Близько 70 відсотків об'єктів культурної спадщини є в незадовільному стані і вимагають негайної реставрації або реконструкції. Важливим питанням залишається якість надання туристичної послуги, нестача висококваліфікованих кадрів. Випускникам спеціальності «Туризм» з українських вищих навчальних закладів не вистачає досвіду роботи через що доводиться витись шляхом проб та помилок. У наслідок чого місцевий споживач послуг надає перевагу іноземним курортам. Отримуючи набагато вищий та кваліфікованій рівень послуг майже за таку ж саму ціну, стаючи фактично інвесторами в економіку іноземних держав.

У порівнянні з 2010 р експорт туристичних послуг (розділ "Подорожі" в статистичній базі НБУ) скоротився з 3,8 млрд дол США до 1,4 млрд дол США. На даний момент цей показник складає менше 1% ВВП, повільно відновлюючись після падіння.

Що стосується імпорту послуг, тобто тих ресурсів, які українці витрачають на закордонні подорожі, то даний показник, навпаки, помітно зріс - з 3,7 млрд дол США до 7,8 млрд дол США. В основному це пов'язано з введенням безвізового режиму з ЄС. [5]

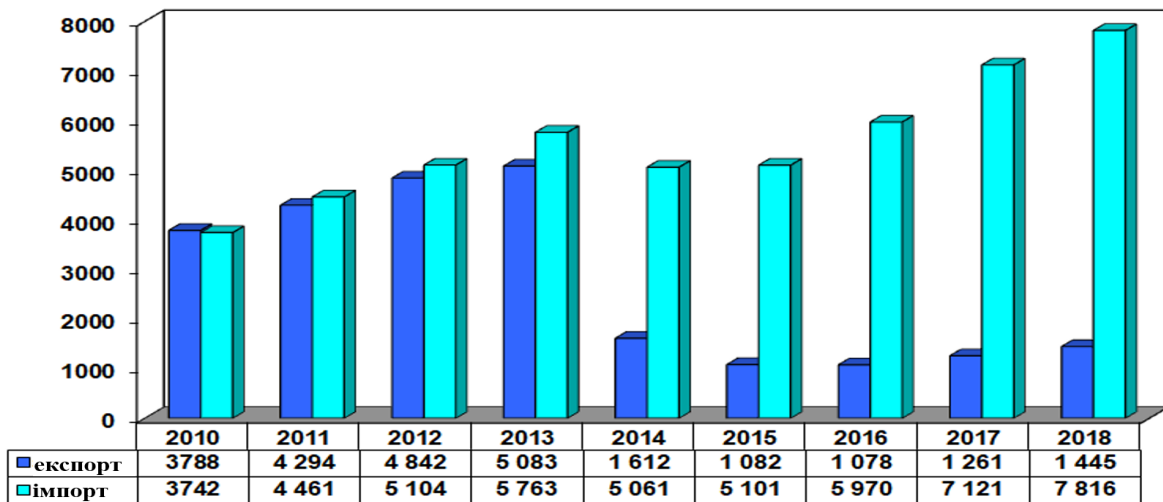

Рис 1. Експорт та імпорт послуг за статтею "Подорожі", млн.дол.

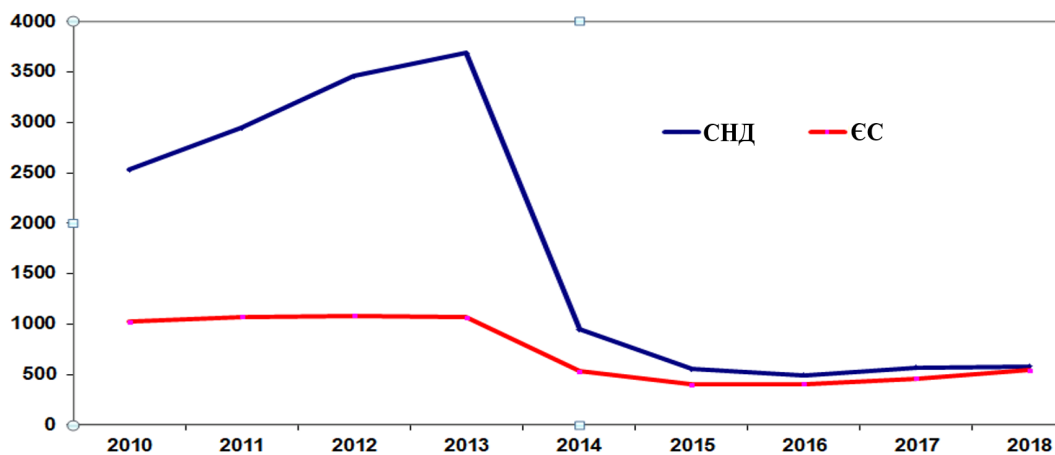

Рис 2. Експорт послуг за статтею "Подорожі", млн.дол.

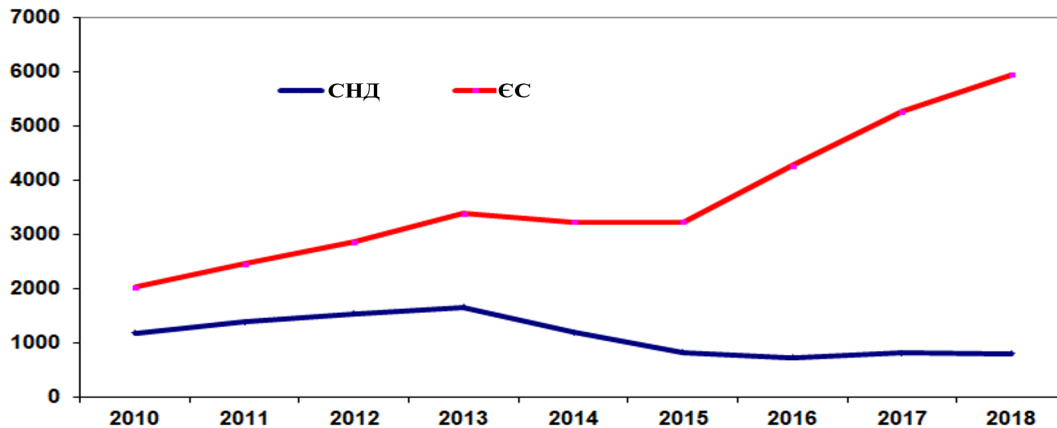

Рис 3. Імпорт послуг за статтею "Подорожі", млн.дол.

Більш ніж в 40 країнах туризм є основним джерелом надходжень до національного бюджету, наприклад на Кіпрі та в Панамі це понад 50%, Гаїті 70% надходжень до бюджету країни. За розрахунками фахівців у вигляді лише податків міг би приносити Україні близько 4 млрд. дол. США.

Рішення усіх цих проблем потребує значних фінансових витрат з національного бюджету, але їх не вирішення загрожує Україні не бути туристично привабливою країною, з чого витікає не отримання можливого доходу цієї галузі. Зазначені проблеми неможливо вирішити без підтримки держави. Тому на даному етапі до першочергових завдань державних органів управління в галузі туризму можна віднести створення ефективних умов для роботи туристичних підприємств, установ та організацій, що, у свою чергу, потребує:

- розробки й впровадження прогресивних методів і стандартів туристичного обслуговування;
- розвитку малого та середнього підприємництва в сфері туризму;
- підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини;

- зміцнення матеріально-технічної бази туризму;
- розвитку туристичної інфраструктури;
- вдосконалення інформаційного та рекламного забезпечення туризму;
- провадження ефективної інноваційної діяльності;
- поліпшення кадрового забезпечення в сфері туризму;
- розширення міжнародної співпраці в туристичній галузі;
- підвищення іміджу держави на міжнародному рівні.

До основних пріоритетних напрямів державної політики розвитку туризму належать:

- удосконалення правових засад регулювання туристичних відносин;
- становлення туристичного бізнесу як високорентабельної галузі економіки;
- заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму та створення нових робочих місць;

- сприяння розвитку в'їзного та внутрішнього туризму, сільського та екологічного (зеленого) туризму;

- розширення міжнародного співробітництва у сфері туристичної діяльності та утвердження України на світовому туристичному ринку;

- гармонізація законодавства України про туризм із стандартами ЄС і світовими вимогами, створення нормативної бази функціонування систем стандартизації та сертифікації робіт і послуг у туристичному бізнесі;

- відновлення та охорона туристичних ресурсів через фінансові заходи впливу [6].

У соціально-орієнтованій економіці від того, як складуться взаємини між рівнями влади і від вибору механізму здійснення перетворень, в значній мірі залежить кінцевий результат державного впливу. Еволюційний характер економічних реформ обумовлює формування механізму державного управління зверху, при можливому внесенні пропозицій нижніми рівнями влади. Подібна взаємодія може встановлюватися в наступних напрямках:

- 1) у законодавчій сфері;
- 2) у визначенні пріоритетів, розробці прогнозів галузі туризму та форм її державного регулювання;
- 3) в інституційній політиці,
- 4) у наданні цільових фінансових коштів депресивним регіонам;
- 5) у міжнародній допомозі.

Так, формування ефективних підходів до розвитку туристично-рекреаційної сфери регіону неможливе без комплексного врахування усіх аспектів її впливу, особливо негативних, з огляду на необхідність максимізації позитивного внеску в місцеву економіку, збереження природної і культурної спадщини, підвищення якості життя місцевого населення і задоволення потреб відвідувачів при одночасному зменшенні негативного впливу на суспільство та навколишнє середовище.

Туризм займає одне з перших місць у світовій економіці, тому цей фактор повинен стати головним у формуванні нового підходу держави до сектору туризму, чий пріоритетний розвиток може позитивно вплинути на економічний та соціальний стан країни.

Висновки. Україна має всі необхідні ресурси, отож ринок туристичних послуг має здатність показувати більш високі темпи розвитку. Покращення рівня якості вітчизняних туристичних послуг до європейських стандартів, удосконалення транспортних шляхів, сполучення, туристичної інфраструктури значно би підвищило розвиток вітчизняного туризму та прибавило більше туристів із зарубіжжя. Створення та впровадження в діяльність національних підприємств єдиної системи маркетингу, де особлива увага повинна бути прикута до реалізації заходів щодо формування іміджу країни. Надання інформаційної і бюджетної підтримки розвитку галузі. Необхідна розробка схеми розвитку туристичної галузі, куди повинна входити створення цільових фондів, надання субсидії. Вирішення розглянутих вище проблем позитивно вплине, як на покращення економічного, так і соціального розвитку країни.

Основною метою державної політики розвитку сфери туризму на найближчі роки має стати формування сучасного конкурентоспроможного туристичного комплексу, який задовольняв би потреби як вітчизняних, так і іноземних громадян в туристичних послугах, а також створював би умови для сталого розвитку туризму в Україні.

Література

1. Всесвітній економічний форум. Позиції України за всіма компонентами Індексу глобальної конкурентоспроможності – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/tegy/vsesvitniy-ekonomichnyu-forum>
2. Біла С.О. Стратегічні пріоритети розвитку туристичних послуг в Україні та перспективи підвищення їх конкурентоспроможності на світовому ринку // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2016. – № 1. – С. 17 – 23.
3. Беркова О.П. Функціонування та фактори формування регіонального туристичного ринку України в умовах децентралізації економічних відносин // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2018. – № 2. – С. 61 – 66
4. Інформаційне агентство Уніан [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.unian.net/>.
5. Національний банк України. Статистика // Офіційна інтернет-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15727773&cat_id=36450
6. Бондаренко О.О. Державне регулювання туризму на регіональному рівні [Електронний ресурс] / О.О. Бондаренко. - Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/bondarenko2.htm.